

ÖNSÖZ*

BİR BAŞYAPITIN OLGUNLAŞMASI

Esquire'ın 1936 Nisan sayısında derginin öne çıkan yazarlarından **Ernest Hemingway**'in yazdığı, “Mavi Suda: Bir Körfez Akıntısı Mektubu” adında bir makale vardı. Yazarla arkadaşının derin su avcılığıyla büyük avcılığın** benzer heyecanlarına dair bir tartışmasıyla başlayan, konudan konuya atlayan kısa bir yazıydı. Esprilerle dolu yaklaşık bir sayfanın ardından **Hemingway**, Gulf Stream'deki*** yaşamın keyifleriyle güzelliğine dair tutkulu bir savunmaya girişmişti. Oranın ve diğer büyük okyanus akıntılarının, “son kalan vahşi doğa” olduklarını belirtmişti. Yazısına, Kübalı dostu **Carlos**'un ona anlattığı hikâyeleri de ekleyip kendi balıkçılık deneyimlerinden bahsederek devam etmişti. Bu hikâyelerden birisi devasa bir kılıçbalığıyla ilgiliydi:

“...Cabañas açıklarında bir kayıkta tek başına balık tutan yaşlı bir adamın kancasına devasa bir

---

* Önsözü çeviren: **Ceren Ceylan**.

** Tarihi olarak Afrika'nın “Büyük Beşli”sinin (aslan, Afrika fili, Cape bizonu, leopar ve gergedan) yanı sıra kaplanların ve Hint yarımadasındaki gergedanların avlanmasını ifade eden terim. [ç.n.]

*** Atlas Okyanusu'nda, Meksika Körfezi'nden başlayarak Britanya ve İskandinavya kıyılarına kadar ulaşıp Avrupa Rusyası'nın kuzey kıyılarına kadar gelen ve Batı Avrupa'nın deniz iklimini yumuşatan sıcak su akıntısı. [ç.n.]

kılıçbalığı takılmış, sağlam makara ipinden misinayla beraber kayığı açık denize çekmiş. Yaşlı adam, iki gün sonra, kılıçbalığının başıyla gövdesi kayığa bağlanmış halde, doğuya doğru altmış mil açıkta balıkçılar tarafından bulunmuş. Balıktan geriye kalanlar, ki yarıdan azıymış, üç yüz altmış iki kilo geliyormuş. Balık derinlere dalıp kayığı da çekerken yaşlı adam bir gün, bir gece, bir gün ve bir gece daha peşini bırakmamış. Balık yüzeye çıkınca yaşlı adam kayığı tam tepesine getirip onu zıpkınlamış. Kayığın yanına bağladığındaysa köpekbalıkları saldırmış, yaşlı adam, Gulf Stream’de tek başına, bir kayığın içinde hepsiyle mücadele etmiş, yorgun düşüp de köpekbalıkları bulduklarını yiyene dek kürekle vurmuş, saplamış, saldırmış. Balıkçılar onu bulduğunda, yaşlı adam aklını yarı yitirmiş vaziyette ağlıyormuş, köpekbalıkları da hâlâ kayığın etrafında daire çiziyormuş.”

Açıkça görülüyor ki bu neredeyse mükemmel bir kısa kısa hikâye. Aynı zamanda da unutulmaz; yalnızca olayın tuhaflığından değil, okura neredeyse somut bir his aktarabildiği için de.

On beş yaşında bir öğrenciyken okumuştum hikâyeyi. Yatılı okul günlerimde *Esquire* “erkeksi olmadığı” gerekçesiyle (ki **Hemingway** bu eleştiriyi nasıl yanıtlardı merak ediyorum) rektörümüz Dr. **Drury** tarafından hoş karşılanmazdı. Her halükârda, o günden sonra öykü aklımdan hiç çıkmadı.

Daha da önemlisi, **Hemingway**'in de aklından çıkmamıştı. Belli ki onun bir edebi eser tohumu olarak değerini fark etmişti. Üç yıl sonra, editörü **Max Perkins**'e yazmayı planladığı yeni bir kısa kurgu kitabıyla ilgili bir mektubunda şöyle söylemişti:

“Yaşlı bir ticari balıkçının kayığında tek başına dört gün, dört gece kılıçbalığıyla mücadele ettikten sonra kayığa çekemeyip bordaya bağlamasının ardından köpekbalıklarına yem olmasıyla ilgili. Küba kıyılarının muhteşem bir hikâyesi. Diğer kayıkların hepsinden uzakta, denizde yapayalnızken kayığında verdiği uzun mücadele esnasında yaptığı ve düşündüğü her şeyi doğru bir şekilde anlatabilmem için ihtiyar Carlos'un kayığıyla açılacağız. Eğer doğru anlatabilirim muhteşem bir hikâyeye. Kitaba dahil olacaklardan biri.”

Ancak bu hikâyenin bulunacağı seçki hiçbir zaman yazılmadı çünkü İspanya İç Savaşıyla ilgili öykülerden birisi “aldı başını gitti” ve **Hemingway** farkına bile varmadan on beş bin kelime yazınca bir anda kendini, sonraki yıl *Çanlar Kimin İçin Çalıyor* adıyla yayımlanan romanının içinde buldu.

Hemingway, kendi deyişiyle “Santiago öyküsü”ne 1951 yılının Ocak ayına dek –yani *Esquire*'daki ilk yayımlanışının üzerinden on beş yıl geçene dek– dönmedi. O sırada Küba'daki evinde yaşıyordu ve kendini bu işe adayabili. Yazım süreci olağanüstü iyi geçti, **Hemingway** yaratıcı gücündeki bu artıştan fazlasıyla mutlu oldu.

Aslen tasarladığı gibi, **Hemingway** hikâyesinin dışsal detaylarını alıp balıkçının bakış açısından aktardı. Böylece okurun da hayal gücüne dayanarak hikâyesinin bir parçası olmasına imkân sağladı. Bu etki her zaman, **Hemingway**'in yazar olarak öncelikli amacıydı.

Hikâyesinin manevi temaları, manasıyla etkisini derinleştirdi. Okurlar, Santiago'nun düşünceleri aracılığıyla, dayanaklılığından duyduğu gurur, "fazla açıldığına" dair yazgısal hisle, yaşama duyduğu saygı da avını öldürmek için sarf ettiği çabayla birleşmiş sıradan bir balıkçının inanışlarını paylaşıyor. Bu hikâyeyi, pek çok açıdan **Hemingway**'in erkeklige dair düşüncelerini temsil ettiğine inanmadan okumak imkânsızdır.

Bir müddet, bu hikâyeyi bir seçkinin parçası olarak yayımlamayı tasarlamıştı ancak *Life* dergisinde tek parça halinde yayımlanmasına dair sıra dışı bir teklifi kabul etti. Kısa süre sonra da hikâye, kitap halinde yayımlandı.

Yaşlı Adam ve Deniz, anında dünya çapında başarı kazandı. 1954'te Nobel Edebiyat Ödülü **Hemingway**'e verilirken özellikle öne çıkarıldı. Hatta kitabın başarısı o kadar büyüktü ki **Hemingway**'in diğer eserlerine olan ilgiyi de canlandırdı, bu da günümüze kadar devam etti. Devasa bir kazancın kaybını anlatan bir öykünün, yazarına kariyerinin en büyük kazancını sağlaması edebiyat tarihinin ilginç unsurlarından birisidir.

Charles Scribner Jr.

Charlie Scribner ve Max Perkins'e

Gulf Stream’de kayığıyla tek başına avlanan yaşlı bir adamdı ve balık tutamadan tam seksen dört gün geçirmişti. İlk kırk gün yanında bir çocuk vardı. Ama balıksız geçen kırk günün ardından çocuğun ailesi ona, yaşlı adamın artık kesinlikle –kısmetsizliğin en fena hali olan– *salao* olduğunu söylemiş, çocuk onların talebiyle daha ilk haftadan üç koca balık yakalayan başka bir tekneye geçmişti. Yaşlı adamın her gün kayığıyla eli boş dönüşünü görmek çocuğu üzüyor, daima ya sarılı misinaları ya kakıçla¹ zıpkını ve direğe sarılı yelkeni taşımaya yardım etmeye gidiyordu. Yelken un çuvallarıyla yamanmıştı; sarılmış haliyle daimi yenilgi bayrağına benziyordu.

Yaşlı adam ensesinde derin kırışıklıklarla zayıf, bir deri bir kemik bir adamdı. Tropik denizden yansıyan güneşin sebep olduğu yararlı² cilt kanserinin esmer lekeleri vardı yanaklarında. Lekeler yüzünün yanlarından aşağı kadar iniyordu ve ellerinde, misinaya takılan ağır

---

1) Balık avında kullanılan, ucu demir kancalı bir çeşit zıpkın. [ç.n.]

2) Kimi eleştirmenlere göre **Hemingway** burada bilinçli olarak yanlış kelime seçimi yapmıştır; kimi eleştirmenlere göreyse gözden kaçmış bir redaksiyon hatasıdır. Muhtemelen ifade edilmek istenen “iyi huylu, zararsız”dır. [ç.n.]

balıkları çekmekten yol yol derin yara izleri vardı. Ama bu yara izlerinin hiçbiri yeni değildi. Balıksız bir çöldeki aşınım kadar eskiydi.

Neşeli, namağlup deniz rengi gözlerinden başka her şeyi kocamıştı.

Kayığın çekildiği sahilden yukarı tırmanırken çocuk, “Santiago” dedi. “Tekrar senle gelebilirim. Biraz para kazandık.”

Yaşlı adam, çocuğa balık tutmayı öğretmişti ve çocuk onu pek seviyordu.

Yaşlı adam, “Hayır” dedi. “Kısmeti açık bir teknedesin. Onlarla kal.”

“Ama nasıl da seksen yedi gün balık tutmadan geçirdiğini ve sonra üç hafta boyunca her gün koca koca balıklar tuttuğumuzu hatırlasana.”

Yaşlı adam, “Hatırlıyorum” dedi. “Beni, benden şüphe ettiğin için bırakmadığını biliyorum.”

“Beni ayrılmaya zorlayan babamdı. Daha çocuğum ve sözünü dinlemek zorundayım.”

Yaşlı adam, “Biliyorum” dedi. “Bu çok normal.”

“Onun pek inancı yok.”

“Hayır, yok” dedi yaşlı adam. “Ama bizim var. Değil mi?”

Çocuk, “Evet” dedi. “Teras’ta sana bir bira ısmarlayabilir miyim, sonra eşyaları eve götürürüz.”

Yaşlı adam, “Neden olmasın?” dedi. “İki balıkçı arasında.”

